

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och
jordbruksvetenskap

Tillgänglighet för äldre i parkmiljöer

En studie av internationella riktlinjer genom analys av parken
Höganäshöjden i Uppsala

Hanna Menzinsky

Kandidatarbete 15 hp, institutionen för stad och land
Landskapsarkitektprogrammet, Ultuna
Uppsala 2018

Titel: Tillgänglighet för äldre i parkmiljöer: En studie av internationella riktlinjer genom analys av parken Höganäshöjden i Uppsala

Engelsk titel: Accessibility for elderly in park environments: A study of international guidelines by analysis of the park Höganäshöjden in Uppsala

© Hanna Menzinsky

Handledare: Bodil Dahlman, SLU, institutionen för stad och land

Examinator: Kerstin Nordin, SLU, institutionen för stad och land

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur

Omfattning: 15 hp

Nivå: Grundnivå G2E

Kurs: EX0725, Projekt i landskapsarkitektur

Landskapsarkitekturprogrammet, Ultuna

Nyckelord: Age-friendly cities, Tillgänglighet, Äldre, Parkmiljöer

Alla bilder i arbetet publiceras med erforderliga tillstånd.

Publiceringsår: 2018

Publiceringsort: Uppsala

Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se/>

Sammandrag

Kandidatuppsatsen behandlar visuell och fysisk tillgänglighet för äldre personer i offentliga parkrum genom att analysera parken Höganäshöjden i Uppsala med riktlinjer för Age-friendly cities. Uppsatsen inleds av en sammanställning av äldres förutsättningar ur forskningssynpunkt (både globalt och lokalt) samt bakgrund till metoder för platsbeskrivning. Resultatkapitlet presenterar en litteraturstudie där äldres fysiska och visuella tillgänglighetskrav sammanställs i en tabell med bedömningskriterier som har grund i WHO:s riktlinjer. Vidare studeras parkrummet Höganäshöjden i Uppsala, först genom en generell platsbeskrivning, följt av en kompletterande analys med hjälp av bedömningskriterierna. Resultaten visar ett sätt att använda WHO:s riktlinjer som bedömningskriterier och komplement till en generell platsbeskrivning. På så sätt belyses parkens brister och styrkor utifrån äldres tillgänglighetskrav. I diskussionen lyfts bland annat behovet av att använda fler perspektiv på tillgänglighet (såsom äldres) i en platsbeskrivning för att därmed ge en mer nyanserad uppfattning av parkrummet. Uppsatsen riktar sig till stadsplanerare och landskapsarkitekter i Sverige.

Abstract

The Bachelor thesis concerns the visual and physical accessibility of elderly people in public park spaces by analyzing the park Höganäshöjden in Uppsala with guidelines for Age-friendly cities. The thesis begins with a compilation of the elderly conditions from a research viewpoint (both globally and locally) together with background of methods for site description. The result chapter presents a literary study where elderly peoples physical and visual accessibility requirements are compiled into a table with assessment criteria which stems from WHO:s guidelines. Furthermore, the park space Höganäshöjden in Uppsala is studied, first by a general site description, followed by a complementary analysis with the help of the assessment criteria. The results show one way to use WHO:s guidelines as assessment criteria and complement to a general site description. Thus, highlighting the shortcomings and strengths of the park based on the accessibility requirements of the elderly. The discussion, among other things, highlights the need to use more perspectives on accessibility (such as elderly people) in a site description, thus giving a more nuanced view of the park space. The thesis addresses urban planners and landscape architects in Sweden.

Innehåll

Introduktion	5
Bakgrund	5
Urbanisering och åldrande befolkning	5
Globalt samarbete för "Age-friendly cities"	6
Förutsättningar för ett aktivt och hälsosamt urbant åldrande.....	6
Fysisk tillgänglighet och äldres behov av ökad rörlighet.....	7
Bristande koppling mellan stadsutvecklare och äldre invånare	7
Bakgrund till parken Höganäshöjden	8
Begreppsprecisering	9
Syfte	9
Frågeställning.....	9
Avgränsning	9
Metod	10
Litteraturöversikt – Ämnesbakgrund & Teori	10
Platsbeskrivning av parken Höganäshöjden.....	11
Analys med hjälp av WHO:s riktlinjer.....	11
Sammanfattning och slutsats	12
Resultat.....	12
Litteraturöversikt.....	12
Valda faktorer utifrån riktlinjer för Age-friendly cities	12
Lokala riktlinjer om tillgänglighet för sittplatser och ramper	13
Sammanställning av valda faktorer och bedömningskriterier.....	13
Platsbeskrivning av parken Höganäshöjden.....	14
Inventering.....	14
Platsanalys	15
Analys med hjälp av WHO:s riktlinjer.....	18
Visuella barriärer.....	18
Fysiska barriärer	18
Gångvägarnas utformning och dess markmaterial.....	18
Offentliga sittplatser	18
Underhåll och skötsel – Växtlighet	19
Underhåll och skötsel – Offentliga utrymmen och möbler	19
Sammanfattning & slutsats	19
Diskussion.....	20
Resultat- & Metoddiskussion	20
Litteraturstudie och WHO:s riktlinjer	20
Platsbeskrivning – Platsanalys och inventering	20
Bedömningskriterier som komplement till platsbeskrivning	21
Avslutande reflektioner	21
Referenslista	22
Kartreferenser	23

Introduktion

Den ökande andelen äldre av världens befolkning förklarar behovet av att inkludera och inspirera stadsbyggnad utformat för äldre för att säkerställa en hållbar utveckling (Förenta Nationerna 2006, 2007; Plouffe & Kalache 2010). Deras förmåga att både visuellt och funktionellt skapa möjligheter för ett aktivt åldrande är starkt kopplat till den fysiska utformningen av stadsmiljöer (Ståhl, Carlsson, Hovbrandt, & Iwarsson 2008; World Health Organization 2016b, 2018c). Den fysiska tillgängligheten och förutsättningarna för äldre till rörlighet visar sig vara essentiellt för hälsosamt åldrande i flertalet studier (Ståhl et al. 2008; Strohmeier 2016; Wen, Albert, & Von Haaren 2018).

Dock finns det ett visst avstånd mellan stadsplanerare och brukares perspektiv på utformningen av stadsmiljöer. Därför behöver yrkesgrupper inom stadsplanering kunna identifiera sig med olika människors förutsättningar för att på ett inkluderande och hållbart sätt arbeta med stadsutveckling (Berghlund & Jergeby 1998).

För att studera hur äldres visuella och fysiska tillgänglighetsperspektiv kan komplettera en generell platsbeskrivning avser uppsatsen använda WHO:s riktlinjer för "Age-friendly cities" som grund till bedömningskriterier för ett parkrum. Detta för att undersöka hur landskapsarkitekter kan tillgodogöra sig forskning om äldres förutsättningar i praktiken.

Bakgrund

Följande avsnitt innehåller en teoretisk bakgrund för ämnesområdet, en introduktion till huvudkällorna för litteraturöversikten och metoder för platsbeskrivning samt en historisk bakgrund till parken för analys.

Urbanisering och åldrande befolkning

Två samtidigt växande globala trender under 2000-talet är en allt mer åldrande befolkning samt urbaniseringen. Denna utveckling sker i både i- och u-länder och dessa två trender kommer att få stor påverkan på mänsklighetens utveckling (Plouffe & Kalache 2010).

Sverige hade år 2007 enligt statistiska centralbyrån en av världens äldsta befolkningar då hela 18 procent av befolkningen bestod av personer 65 år eller äldre (Statistiska centralbyrån 2008; Johansson, Kollberg, & Bergström 2009). Baserat på prognoser från SCB från 2014 beräknas befolkningen i Sverige att bestå av över en miljon personer, som är 80 år eller äldre, vid år 2045 (Statistiska Centralbyrån 2015).

I och med att antalet äldre invånare i städer världen över ökar behöver denna växande samhällsgrupp bli inkluderad och få en bättre tillgänglighet i det urbana stadslandskapet på flera sätt för att till fullo kunna bidra till samhället både ekonomiskt och socialt (Plouffe & Kalache 2010).

Globalt samarbete för "Age-friendly cities"

Världshälsoorganisationen startade år 2005 ett globalt samarbete för att uppmana städer i både i- och u-länder världen över att skapa mer inkluderande stadsstruktur genom att identifiera nyckelriktlinjer för vad som i praktiken är "Age-friendly cities" (äldreanpassade städer) (Plouffe & Kalache 2010). Samarbetet mellan WHO och 35 länder världen över ledde år 2007 till guiden "Global Age-Friendly Cities Guide" där nyckelriktlinjerna sammanställdes. Riktlinjerna baserades till stor del på livserfarenheter hos äldre personer (Plouffe & Kalache 2010).

Studien bakom guiden (World Health Organization 2007) baseras på information ifrån 33 städer där äldre personer från 60 år och uppåt från flera inkomstgrupper ingick. Även vårdpersonal och vårdgivare samt servicepersonal och volontärer med flera ingick i undersökningen. Studien visade en tydlig röd tråd för vilka förutsättningar och karaktärsdrag som var universella och det var ingen uppenbar skillnad mellan i- och u-länder, med undantaget att i-länder generellt hade fler krav (Plouffe & Kalache 2010).

Guiden delar in riktlinjerna i 8 olika grundaspekter eller ämnesområden av ett urbant och hälsosamt åldrande liv (Plouffe & Kalache 2010). Ämnesområdena innefattar bland annat *Socialt deltagande, Kommunikation och information* samt *Utomhusmiljöer och byggnader* (World Health Organization 2007). En av riktlinjerna i guiden är fysisk tillgänglighet, vilket bör vara en basal förutsättning i alla städer (Plouffe & Kalache 2010).

Guidens syfte är att fungera som referens för samhällen och städer världen över vid utveckling av stadsmiljöer som klarar kraven för en växande och åldrande befolkning (World Health Organization 2007). Initiativet att skapa städer anpassade för äldre enligt "Age-friendly cities" har genom WHO sedan 2005 vidareutvecklats och spritts världen över (World Health Organization 2018b).

År 2015 publicerade WHO en kompletterande guide, *Measuring the Age-friendliness of cities* (2015), som baseras på den gamla guiden och riktlinjerna. Guiden syftar till att skapa ett ramverk med indikatorer som kan appliceras på lokala förutsättningar för att övervaka och utvärdera processen för att förbättra urbana miljöer utifrån "Age-friendliness"-konceptet (World Health Organization 2015, ss. 14–15). Målet är att guiden ska ha tre funktioner: att ge ett förslag på indikatorer som kan mäta hur ålderanpassad en stad är, att ge en strukturerad vägledning i valet av indikatorer, och att ge stöd i att utveckla dessa relevanta indikatorer. Tanken med indikatorerna i guiden är att de ska fungera som stöd i den lokala kontexten vilket innebär att riktlinjerna ska anpassas efter de lokala förutsättningarna (World Health Organization 2015, ss. 14–15).

Förutsättningar för ett aktivt och hälsosamt urbant åldrande

WHO sammanställde en definition på hälsosamt åldrande i ett sammandrag från den 69:de konferensen *World Health Assembly* om globala strategier för åldrande och hälsa år 2016 (World Health Organization 2016b, 2018c). I definitionen beskrivs hälsosamt åldrande vara starkt förknippat med omgivningsfaktorer.

Healthy Ageing is relevant for everybody. It is defined as the process of developing and maintaining the functional ability that enables wellbeing in older age. Functional ability is determined by the person's intrinsic capacity (the combination of all the individual's physical and mental capacities), relevant environmental factors, and the interaction between the two.
(World Health Organization 2016a, s. 4)

Tillgängliga utomhusmiljöer är en grundförutsättning för att äldre ska kunna bibehålla och förhindra en degradering av sin hälsa och rörlighet samt ha möjlighet att delta i ett aktivt socialt liv och dagliga rutiner (Ståhl et al. 2008). Äldres möjligheter att leva socialt engagerade och hälsosamt kan tydligt kopplas till det stöd som finns i utomhusmiljön i deras omgivning, vilket innebär att investeringar i att förbättra den fysiska designen av utomhusmiljön är en förutsättning för att äldre ska kunna leva självständigt (Ståhl et al. 2008).

Fysisk tillgänglighet och äldres behov av ökad rörlighet

En studie gjord av Strohmeier (2016) i Österrike fokuserade på hur äldre personer uppfattar barriärer och rörlighet i vardagen. Rörlighet och tillgänglighet diskuterades som viktiga förutsättningar för att äldre ska kunna delta i både ett rikt socialt liv och ha möjlighet att kunna få ett liv med livskvalitet (Strohmeier 2016). Studien visade att för att förbättra den gångbara kvaliteten av gator och urbana miljöer är det viktigt att bland annat stadsplanerare och trafikplanerare tar hänsyn till olika typer av hinder och barriärer som kan påverka rörligheten. Rörlighet innebär alla former av rörelse, både mental, fysisk och social rörlighet (Strohmeier 2016).

I en vetenskaplig artikel av Wen, Albert och Von Haaren (2018) sammanställdes 44 olika vetenskapliga artiklar som undersökte hur äldre människor interagerar med natur och deras preferenser när det gäller naturbaserad rekreation. Många av studierna fokuserade på äldres möjlighet till att promenera både till och från urbana grönområden och en utgångspunkt ifrån urbana parker. Slutsatsen var att oavsett sammanhang återfanns det vissa nyckelpreferenser som äldre personer hade gemensamt. Några av preferenserna var säkerhet, läsbarhet av landskapet, möjlighet till social kontakt i det rekreativa området, möjlighet till fysisk aktivitet och tillgänglighet i olika former (Wen, Albert, & Von Haaren 2018).

I en svensk studie från 2008 av Ståhl et al. blandades olika metoder, bland annat frågeformulär och observationer, för att fastställa och prioritera sätt att öka och förbättra tillgängligheten och säkerheten för fotgängare i ett bostadsområde i södra Sverige genom att involvera äldre i processen. Lösningar som starkt efterfrågades berörde ofta trafikrelaterade frågor, såsom att separera banor för gång- och cykeltrafik, förbättra underhåll och bredda gångvägar, minskade hastigheter och anpassning av markunderlag (Ståhl et al. 2008).

I Uppsala kommuns Arkitekturpolicy (2017) finns riktlinjer som syftar till att ge en samlad syn på arkitektur- och gestaltungsfrågor för en kvalitativ och hållbar stadsutveckling i Uppsala. I arkitekturpolicyen finns ett avsnitt om tillgänglighet, där uttrycks en eftersträvan av att gestalta miljöer som är inkluderande för alla. I avsnittet läggs särskild vikt vid utformning av offentliga miljöer, såsom parker och torg, som bör gestaltas för att ge goda förutsättningar för alla invånare oavsett fysisk förmåga. Utformningen ska kännetecknas av tillgänglighet såväl fysisk, social och ekonomisk och det innebär att miljöerna ska vara i största möjliga mån fria från barriärer, både fysiska och mentala (Uppsala kommun 2017).

Bristande koppling mellan stadsutvecklare och äldre invånare

I *Stadsrum- människorum- att planera för livet mellan husen* av Berglund & Jergeby (1998) lyfts bland annat skillnader mellan planerarens och medborgarnas syn på utemiljön i staden fram. Detta genom omfattande studier där yrkesverksamma och invånare i olika åldersgrupper fick ge sin bild av ett

stadsideal. Olika människor har olika behov och särskilt äldre och barn har en annan upplevelse och förhållande till sin utemiljö än övriga åldersgrupper. De som arbetar med utformning av städer behöver kunna identifiera sig med olika människors förutsättningar för att förstå deras sätt att tolka sin omgivning och därmed underlätta för stadsplanering som inkluderar alla (Berglund & Jergeby 1998).

Att planerarnas professionella perspektiv på stadens rum i flera avseenden skiljer sig från invånarnas privata är närmast självklart, då utgångspunkterna är så olika. Det behöver inte heller leda till problem. Men att ha insikter i sina egna såväl som andra människors synsätt och prioriteringar är, menar vi, en viktig del i den professionella kompetensen och en grund för att åstadkomma en i andra människors ögon god stadsmiljö.
(Berglund & Jergeby 1998, s. 23)

I Arkitektens handbok (Bodin, Hidemark, Stintzing, & Nyström 2016, ss. 238–241) lägger författarna fram vikten av att verksamma inom byggbranschen såsom arkitekter tar ansvar för att skapa tillgängliga miljöer för alla. Detta innebär ett ansvar att lära sig mer om vilka hinder och förutsättningar olika grupper i samhället har för att nyttja den fysiska miljön. I alla lägen är det bra att sträva efter att skapa lösningar som kan nyttjas av alla, oavsett individuell funktionsförmåga (Bodin et al. 2016, ss. 238–241). Statens folkhälsoinstitut pekar också på kommunernas utmaningar såsom att utvärdera och därefter tillgängliggöra rekreationsområden för äldre i boken *Äldres miljöer för fysisk aktivitet- samhällsplanering för ökad fysisk aktivitet och ett hälsosamt åldrande* (Bergman Stamblewski 2008).

Bakgrund till parken Höganäshöjden

Parken Höganäshöjden är en tidstypisk park från 1930-talet med karaktäristiskt stora parkträd och intilliggande kolonilotter (Uppsala kommun u.å). Planer på att rusta upp parken i samband med nybyggnation i närområdet finns i planbeskrivningen av kvarteret Vapenhuset (Güler Rosell & Wingård 2017) på grund av ökad användning av parken. Riktlinjerna för de kommunala parkerna som beskrivs i detaljplanen, som inkluderar Höganäshöjden, är att ge utrymme för alla åldrar och förmågor samt att tillgängliggöra och stärka kopplingar till befintliga parker. I detaljplanen, som är i samrådsskedet, beskrivs bland annat vegetationen längs Råbyvägen i parken skapa en barriärkänsla och området är bullerutsatt (Güler Rosell & Wingård 2017).

Figur 1. Områdeskartan visar parken med områdesgräns för analys och närliggande områden. Underlagskarta: Flygfoto© Uppsala kommun (2018), bearbetad av författaren 2018.

Figur 2. Områdeskartan/orienteringskartan, visar parken i relation till centrala Uppsala. Underlagskarta: Flygfoto© Uppsala kommun (2018), bearbetad av författaren 2018.

Områdeskartorna i figur 1 och 2 på föregående sida visar parkrummet i förhållande till närliggande områden och målpunkter i Uppsala. Författaren har tidigare kännedom om parkens förutsättningar.

Begreppsprecisering

- » *Age-friendly cities*. Äldreanpassade städer, ett koncept som WHO har varit starkt drivande i att utveckla och sprida kunskap om. Begreppet innefattar många aspekter av ett aktivt och hälsosamt åldrande i urbana miljöer (Plouffe & Kalache 2010; Fitzgerald & Caro 2014; World Health Organization 2018a; b).
- » *Äldre personer*. I gruppen äldre personer kan olika individer ha olika förutsättningar fysiskt och mentalt, vissa kan vara fullt rörliga och andra kan ha varierad form av funktionshinder (Johansson, Kollberg, & Bergström 2009). I denna uppsats används WHO:s generaliserande och internationellt övergripande bild av den äldre personen som 60 år och äldre, från både hög och låginkomstgrupper med fysiska förutsättningar och behov enligt WHO:s *Global Age-friendly Cities: A Guide* (2007).
- » *Tillgänglighet*. I denna uppsats avgränsas tillgänglighet till aspekterna visuell och fysisk tillgänglighet för äldre i stadsrum enligt WHO:s riktlinjer (World Health Organization 2007).
- » *Barriärer för äldre*. I denna uppsats baseras begreppet *barriärer* på information från WHO (World Health Organization 2007) och svenska källor (Bodin et al. 2016, s. 196; BFS 2011:5). Dessa delas in i *visuella* och *fysiska* barriärer och definieras i bedömningskriterierna i tabell 1.

Syfte

Syftet med kandidatarbetet är att undersöka hur visuell och fysisk tillgänglighet för äldre kan analyseras i en parkmiljö med WHO:s riktlinjer för "Age-friendly cities".

Frågeställning

- » Hur kan parken Höganäshöjdens fysiska och visuella tillgänglighet analyseras utifrån WHO:s riktlinjer för "Age-friendly cities"?
- » Hur kan WHO:s riktlinjer komplettera en generell platsbeskrivning som saknar ett tillgänglighetsperspektiv?

Avgränsning

WHO:s riktlinjer (2007) tar upp många aspekter av det urbana livet som förutsättningar för "Age-friendly cities", varav många inte berörs av denna uppsats.

I uppsatsen görs följande avgränsningar:

- » Äldres fysiska och visuella tillgänglighetsbehov baseras på ämneskategorin *Utomhusmiljöer och byggnader* i WHO:s guide från 2007.
- » Inom ämneskategorin *Utomhusmiljöer och byggnader* används enbart underkategorierna *Betydelsen av grönområden, Platser att sitta på, Äldersanpassade markmaterial, Tillgänglighet, och Gång- och cykelvägar* för sammanställning av bedömningskriterier.
- » Definitioner på äldre personer, tillgänglighet, barriärer och aktivt åldrande baseras enbart på WHO:s studier och rapporter.
- » Platsanalysen utförs på ett geografiskt avgränsat parkrum i Uppsala som är ungefär 8500m² stort.

Metod

Kandidatarbetet baserades på flera metoder. En litteraturöversikt som förklarar både bakgrunden till ämnet och en teoristudie om tillgänglighet för äldre med en avgränsad mängd riktlinjer från Age-friendly cities (World Health Organization 2007). I teoristudien ingick även lokala källor (Bodin et al. 2016, s. 196; BFS 2011:5) med svenska riktlinjer om tillgänglighet. Riktlinjerna från WHO och de svenska källorna sammanställdes sedan till ett antal faktorer med tillhörande bedömningskriterier. Dessa bedömningskriterier kompletterade därefter en generell platsbeskrivning (uppdelad i platsanalys och inventering) som genomfördes på parkrummet Höganäshöjden i centrala Uppsala.

Litteraturöversikt – Ämnesbakgrund & Teori

I ämnesbakgrunden studerades forskning om äldres förutsättningar i urbana miljöer. Materialet i denna del av litteraturöversikten insamlades i huvudsak med SLU:s sökmotor *Primo*, *Web of Science* och Googles sökmotor *Scholar*. Sökord som användes var bland annat Age-friendly, Mobility, Accessibility, Walkability, Urban planning, Elderly, och Architecture. Litteratur i ämnesbakgrunden om WHO:s Age-friendly cities, metoder för platsbeskrivning och andra lokala svenska källor införskaffades via Googles huvudsökmotor samt SLU:s bibliotek.

En bakgrund till parken Höganäshöjden sammanställdes inför platsbeskrivningen, baserat på information från Uppsala kommun i olika källor. Detta för att undersöka parkens historia och förutsättningar. Kartunderlag för sammanställningen erhöles från Uppsala kommun Öppna data (Uppsala kommun 2018).

Huvudlitteraturen för teorisammanställningen bestod av en rapport från WHO om "Age-friendly cities" (World Health Organization 2007). Denna del av litteraturöversikten sammanställdes i en lista med ett avgränsat antal faktorer och bedömningskriterier angående fysisk och visuell tillgänglighet för äldre i offentliga miljöer. En kompletterande del till huvudlitteraturen var en annan rapport från WHO, *Measuring age-friendliness of cities* (2015), som påpekar att lokala förutsättningar bör tas hänsyn till vid användandet av WHO:s riktlinjer (2007).

Litteraturen från WHO hittades genom Googles huvudsökmotor på WHO:s hemsida. Annan relevant internationell litteratur som kunde kompletterat kunskapsbasen om äldres förutsättningar från WHO:s rapporter valdes bort. Detta för att rapporterna från WHO redan baseras på många olika studier världen över och för att smalna av ämnet till att i huvudsak handla om WHO:s riktlinjer.

Av de åtta ämnesområdena i WHO:s guide (2007, s. 9) valdes *Utomhusmiljöer och byggnader* för vidare undersökning. Detta för att ämnesområdet förväntades ha störst relevans för uppsatsens syfte. Från fem underkategorier inom ämnesområdet sammanställdes en tabell med ett antal faktorer med tillhörande bedömningskriterier. De fem underkategorierna som valdes ut var *Betydelsen av grönområden*, *Platser att sitta på*, *Åldersanpassade markmaterial*, *Tillgänglighet*, och *Gång- och cykelvägar* (World Health Organization 2007, ss. 17–24). De valdes ut för att de ansågs vara möjliga att observera under ett platsbesök i parken

Höganäshöjden. Detta då de främst fokuserar på fysiska och visuella hinder, vilket förutsågs vara identifierbart genom platsobservation.

För att få med lokala perspektiv studerades även nationella och kommunala riktlinjer för tillgänglighet med avseende på sittplatser och ramper, då dessa ingår i sammanställningen från WHO:s guide (2007) men saknar tydliga direktiv. Genom att komplettera bedömningskriterierna med de svenska direktiven utökades på så sätt deras mätbarhet.

En alternativ metod att ta hänsyn till lokala förutsättningar enligt guiden (World Health Organization 2015) var omfattande kommunala intervjuundersökningar. Då litteraturunderlaget från de svenska källorna (Bodin et al. 2016, s. 196; BFS 2011:5) ansågs ge en fullgod bild av tillgänglighetskrav både nationellt och lokalt, användes ingen ytterligare metod för kunskapsinsamling såsom enkäter eller interjuver.

Alternativa bedömningskriterier som övervägdes för att studera stadsrum ur tillgänglighetssynpunkt var *Centre for Universal Designs* kriterierna för *tillgängliga platser* i boken *Public Places Urban Spaces* (Carmona, Tiesdell, Heath, & Oc 2010, s. 159) eller Jan Gehls *tolv kriterier* i *Cities for People* (2010). Dessa valdes bort då deras tillgänglighetsperspektiv inte primärt baseras på äldres förutsättningar.

WHO:s riktlinjer för Age-friendly cities (2007) har till skillnad från de ovanstående bedömningskriterierna en bred internationell syn på tillgänglighet för äldre, även om de saknar ett direkt landskapsarkitektsperspektiv. Genom att använda WHO:s riktlinjer kan en generell och icke värderande platsbeskrivning dra nytta av en bred internationell syn på tillgänglighet för äldre som komplement.

Platsbeskrivning av parken Höganäshöjden

Under ett platsbesök i parken Höganäshöjden i Uppsala utfördes en inventering och platsanalys av parken som sedan sammanställdes till en platsbeskrivning. Till platsbesöket hade kartor från Uppsala kommuns Öppna data (Uppsala kommun 2018) skrivits ut som underlag. Informationen som insamlades under platsbesöket sammanställdes sedan med hjälp av Adobeprogrammen Photoshop och Illustrator med kartfilerna från Uppsala kommun (2018) som bakgrund. Resultatet från platsbeskrivningen sammanställdes både i plan-, bild- och textform.

Platsbeskrivningens delades upp i två delar, en inventering och en platsanalys. Uppdelningen hade inspiration från Robinsons (2011, ss. 162–168) beskrivning av landskapsarkitektens metoder för att analysera ett landskap och organisera den informationen. I platsanalysen användes även ett antal begrepp (*Gräns*, *Knutpunkt*, *Område* och *Stråk*) med inspiration från Lynch fem strukturelement (1960, ss. 46–49) för att beskriva parken.

Analys med hjälp av WHO:s riktlinjer

Under platsbesöket undersöktes även bedömningskriterierna från litteraturstudien. Dessa fungerade som ytterligare ett analytiskt verktyg för att komplettera platsbeskrivningen med ett värderande tillgänglighetsperspektiv för äldre.

Bedömningskriterierna tog hänsyn till information som noterats i platsbeskrivningen men också andra aspekter som inte togs upp där. Resultatet från

analysen med bedömningskriterierna sammanställdes i text och hänvisningar till information i platsbeskrivningen.

Sammanfattning och slutsats

Till sist sammanställdes en kort sammanfattning av resultaten från främst litteraturstudien och analysen med bedömningskriterierna. Denna sammanfattning påvisade också hur frågeställningarna besvarades och belyste de viktigaste slutsatserna från resultaten.

Resultat

I detta kapitel presenteras resultatet av litteraturstudien av WHO:s riktlinjer för Age-friendly cities (2007) i form av ett antal faktorer med tillhörande bedömningskriterier. Efter litteraturstudien följer resultaten från platsbeskrivningen av parken Höganäshöjden i form av en inventering och platsanalys med tillhörande texter, planer och bilder. Bedömningskriterierna från litteraturstudien användes sedan som ett komplement till platsbeskrivningen för att analysera parkrummet. Resultatet från bedömningskriterierna sammanställdes i textform och hänvisningar till information i platsbeskrivningen. En sammanfattning och slutsats av resultaten avslutar kapitlet.

Litteraturöversikt

I detta avsnitt redovisas resultatet från litteraturöversikten av WHO:s riktlinjer för ”Age-friendly cities”, följt av resultatet från lokala källor om tillgänglighet för sittplatser och ramper. Avsnittet avslutas med att resultaten sammanställs under fyra faktorer med tillhörande bedömningskriterier.

Valda faktorer utifrån riktlinjer för Age-friendly cities

I kapitel 5 i WHO:s Global Age-friendly Cities: A Guide (2007, ss. 17–24) behandlas ämnesområdet *Utomhusmiljöer och byggnader* genom 11 underkategorier med riktlinjer för äldre. Fem av dessa underkategorier valdes ut för närmare studier (nummer inom parentes refererar till underkategorins respektive nummer i kapitlet *Utomhusmiljöer och byggnader*):

- » (2.) Betydelsen av grönområden
- » (3.) Platser att sitta på
- » (4.) Åldersanpassade markmaterial
- » (6.) Tillgänglighet
- » (8.) Gång- och cykelvägar

I *Tillgänglighet* och *Betydelsen av grönområden* tas visuella och fysiska barriärer upp som en aspekt att undersöka vid utvärdering av tillgängligheten för äldre i stadsmiljöer (World Health Organization 2007, ss. 17–24). Betongtrappor kan vara en sådan barriär och brist på ramper en annan. Många städer har barriärer som

förhindrar äldre personer att nyttja grönytor. Undermålig skötsel av växtlighet kan också upplevas som en visuell barriär då det medför att grönområden får en otrygg karaktär och avskräcker äldre från att nyttja området (World Health Organization 2007, ss. 17–24).

I *Åldersanpassade markmaterial* och *Gång- och cykelvägar* poängteras vikten av markmaterialalets och gångvägarnas utformning i städer för att underlätta rörligheten för äldre (World Health Organization 2007, ss. 17–24). Gångbanor som är anpassade för äldre bör vara väl underhållna, släta och jämna, halksäkra samt utan kanter med höjdskillnader (avfasade). Gångvägarna bör även vara fria från hinder som kan störa eller försvåra äldres passage, såsom snöhögar eller buskage, samt att fotgängare är prioriterade (World Health Organization 2007, ss. 17–24).

I *Platser att sitta på* påpekar man att många äldre har svårt att röra sig i närliggande områden där det är brist på platser att sitta ner och ta en paus (World Health Organization 2007, ss. 17–24). Att skapa sittplatser är viktigt för att äldre ska våga sig på längre vistelser i det offentliga rummet.

I både *Betydelsen av grönområden* och *Åldersanpassade markmaterial* diskuteras ökat underhåll i offentliga parker som en essentiell åtgärd för att göra dem mer trivsamma och äldreanpassade (World Health Organization 2007, ss. 17–24).

Lokala riktlinjer om tillgänglighet för sittplatser och ramper

I *Arkitektens handbok* (Bodin et al. 2016, s. 196) tar författarna upp riktlinjer för möbler i offentliga miljöer. Sittplatser bör finnas med jämna mellanrum längs gångstråk och i parker. Sittplatserna bör även ha arm- och ryggstöd.

I *Boverkets föreskrifter och allmänna råd om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga på allmänna platser och inom områden för andra anläggningar än byggnader* (BFS 2011:5) § 9 beskrivs riktlinjer för ramper i offentliga miljöer. Enligt dessa bör ramper ha en maximal lutning på 5 procent samt att höjdskillnaden inte är mer än 0,5 meter mellan två vilplan.

Sammanställning av valda faktorer och bedömningskriterier

Utifrån resultaten från litteraturstudien av WHO:s guide (World Health Organization 2007, ss. 17–24) och lokala källor för kompletterande riktlinjer (Bodin et al. 2016, s. 196; BFS 2011:5) för sittplatser och ramper sammanställdes fyra huvudfaktorer med tillhörande bedömningskriterier i tabell 1 nedan. Dessa formulerades för att fysiskt och visuellt kunna observeras genom platsbesök.

FAKTORER	BEDÖMNINGSKRITERIER
Visuella och fysiska barriärer för äldre	<i>Visuella barriärer:</i> Växtlighet och andra fysiska hinder som skymmer sikten och påverkar orienterbarheten. I denna uppsats bedöms detta endast utifrån gångbanor och sittplatser.
	<i>Fysiska barriärer:</i> Höjdskillnader utan ramper, trappor och markmaterial som inte överensstämmer med <i>Gångvägarnas utformning och dess markmaterial</i> . Ramperna bör ha högst 5 procents lutning och en maximal höjdskillnad på 0,5 meter mellan vilplanen för att inte anses vara en fysisk barriär. De behöver också bestå av ett tillgängligt markmaterial enligt <i>Gångvägarnas utformning och dess markmaterial</i> . Även vanliga fysiska barriärer ingår, såsom staket eller andra hinder.
Gångvägarnas utformning och dess markmaterial	Bör vara väl underhållna (bland annat fria från hinder och skräp), släta och jämna samt halksäkra. Material som gräs eller grusgång räknas inte hit. Vid byten av markmaterial bör övergången vara utan kanter med höjdskillnader (avfasade).
Offentliga sittplatser	Sittplatser behöver finnas med jämna mellanrum längs gångbanor och i parker. De behöver även ha arm- och ryggstöd samt vara väl underhållna.
Underhåll och skötsel	<i>Växtlighet:</i> Växtlighet i parkområden ska skötas på ett sådant vis att växtmaterial inte ansamlas på gångytor eller på annat vis utgör ett hinder längs stråk.
	<i>Offentliga utrymmen och möbler:</i> Gångvägar, sittplatser och parkområden bör vara väl underhållna med avseende på skräp, hinder eller snö. Sopkorgar bör finnas med jämna mellanrum samt i närheten av sittplatser.

Tabell 1. Utvalda faktorer för bedömning av fysisk och visuell tillgänglighet för äldre.

Platsbeskrivning av parken Höganäshöjden

I detta avsnitt redovisas resultaten från platsanalysen och inventeringen av parken Höganäshöjden. Resultaten redovisas i både bild och text.

Inventering

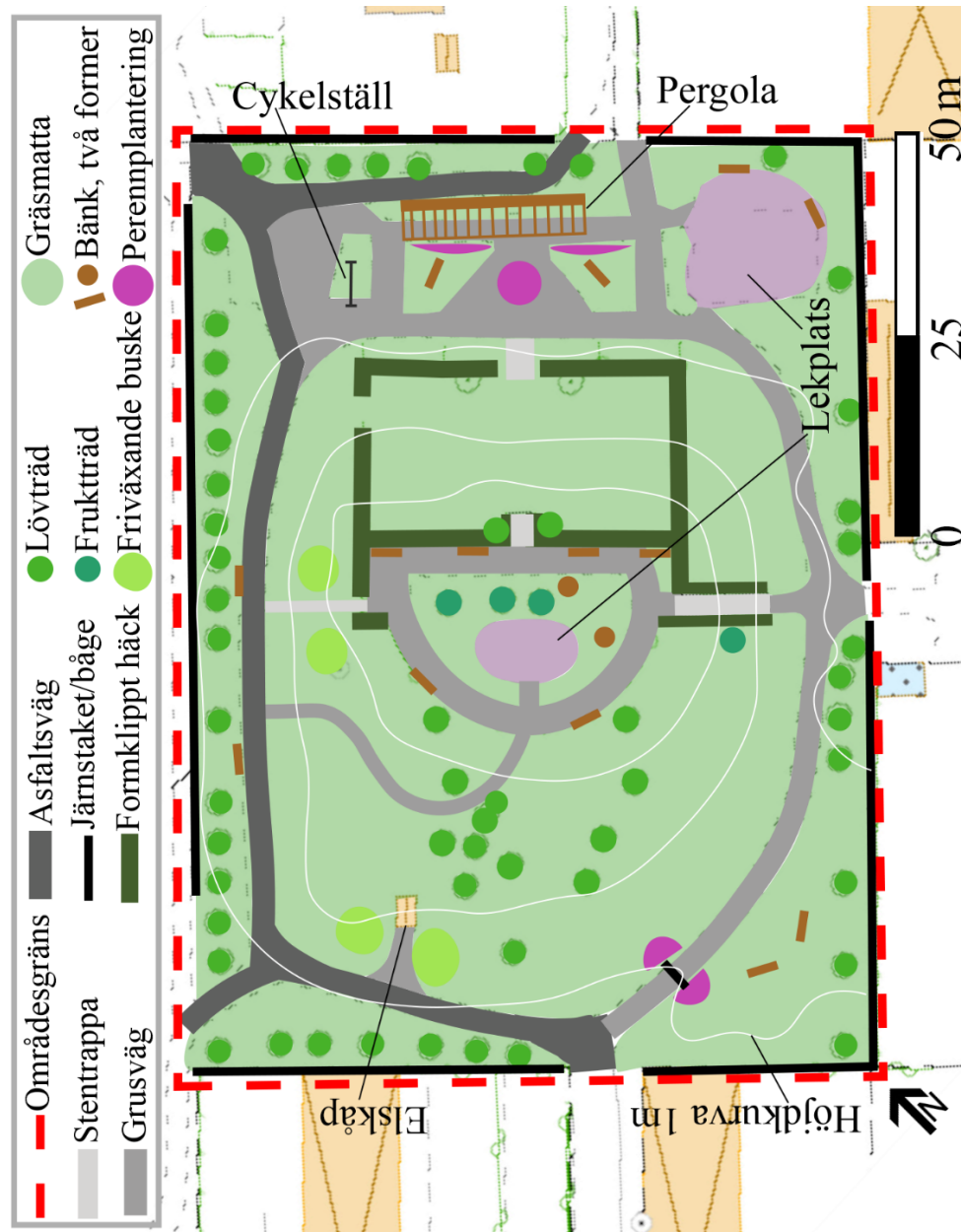
Inventeringsplanen i figur 3 visar parkens landskap som domineras av en höjd mitt i parkområdet. På höjdens mitt har ett parkrum arrangerats med hjälp av formklippta häckar, storsvuxna träd samt en omgärdande grusväg. Hit leder två stentrappor (en i sydostlig och en i nordvästlig riktning), en grusväg ifrån sydväst samt en öppning mot nordost i form av två stentrappor sammanlänkade av en gräsmatta. I parkrummets mitt finns ett lekplatsområde med tillhörande utrustning.

Höjden omsluts av gångvägar vid ytterkanterna av parken, vilket möjliggör transport längs dessa runt hela höjden. Dessa gångvägar ansluter i sig till alla entréer in i parken som till stor del är omgärdad av järnstaket. Gångvägarna består av olika material, på östra sidan av packat grus och västra sidan asfalt.

Bänkar i parken finns centrerade kring parkrummet uppe på höjdens mitt samt kring pergolan med perennplanteringarna i nordöst. Under pergolan finns en bänkrad som löper längs hela dess längd. I övrigt finns ett fåtal bänkar vid lekplatsen i närheten av pergolan, två längs gångvägen av asfalt samt två fristående bänkar på en gräsyta i söder.

Gräsytor täcker större delen av parkens area. Förutom ett par mindre perennplanteringar, friväxande buskar och en formklippt häck utgörs parkens

vegetation av fristående lövträd (lönнар, björkar och olika fruktträd). Träden ramar in parken och skapar också en visuell barriär till omkringliggande områden.

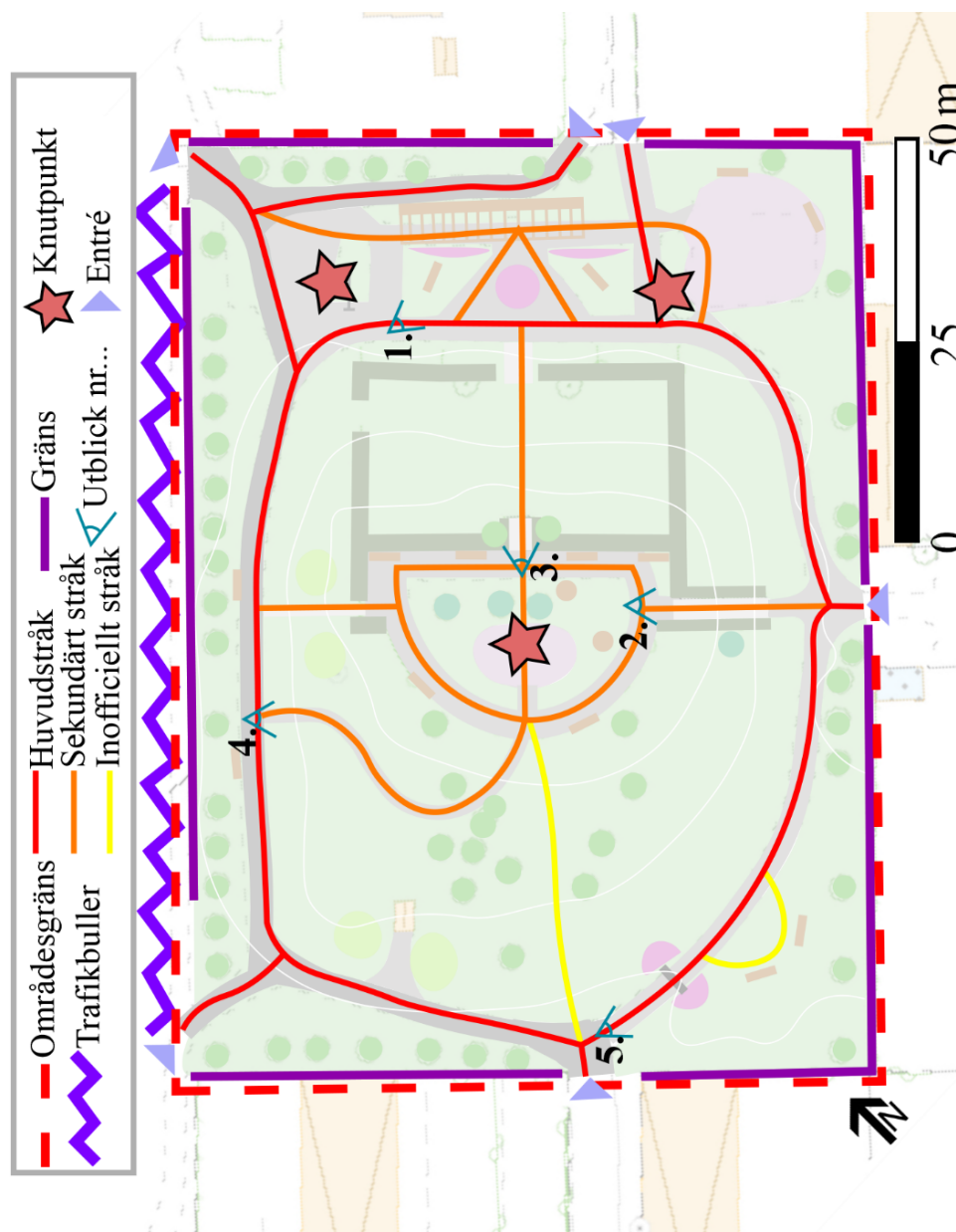
Figur 3. Inventeringsplan visar resultatet från platsbesöket i parken Höganäshöjden. Underlagskarta: Primärkarta © Uppsala kommun (2018), bearbetad av författaren 2018.

Platsanalys

Platsanalysplanen i figur 4 visar parken med höjden mitt i, vilken utgör den huvudsakliga karaktären i parken. Parken omgärdas i alla väderstreck av staket som bildar en *gräns* vilken ramar in parken och skapar ett avgränsat och sammanhängande *område*.

Upp på höjdens mitt har ett parkrum skapats till vilken många *stråk* leder och bildar en tydlig *knutpunkt*. Två till *knutpunkter* identifieras i parken till vilka många vägar leder och som är platser där folk samlas och visas mycket.

Parkens olika delar länkas också samman av stråk som definieras efter hur tydliga stråken är och hur mycket de används. De röda *huvudstråken* är de mest använda och länkar samman parkens olika entréer och delar. Dessa är också tydligt utformade gångvägar. De orangea *mindre tydliga stråken* består till skillnad från huvudstråken av möten mellan olika markmaterial samt är smalare och ojämnare, men binder ändå ihop parkrummets hörn. Gula *inofficiella stråk* antyds genom öppningar i vegetation eller målpunkter som utplacerade bänkar.

Figur 4. Platsanalysplan visar resultatet från platsbesöket i parken Höganäshöjden. Underlagskarta: Primärkarta © Uppsala kommun (2018), bearbetad av författaren 2018.

Buller från den vältrafikerade Råbyvägen i nordvästlig riktning hörs i olika grad på alla delar av området men trafiken syns inte på grund av buskage utanför parkområdet. I övrigt är parken relativt isolerad från vägbuller på grund av att många byggnader runt om fungerar som bullerdämpande.

Entréerna in till parken finns i alla riktningar och sammanlänkar parken med parallellgator. Entréerna markeras på några ställen av järnbågar i samma stil som staketet.

Utblickarna (figur 5–9) visar utvalda detaljer och olika viktiga delar av parken. Utblickarna valdes på grund av dess antingen karaktärssättande eller avvikande drag i parken. Siffrorna länkar till siffrorna vid utblickarna i figur 4:

- » 1. Pergolan med perennplanteringar och bänk vid grusvägen.
- » 2. Vy in mot parallellgata och entrén i sydost från höjdens krön.
- » 3. Vy ned mot pergolan och perennplanteringen i nordost från höjdens krön.
- » 4. Grusväg som leder upp på höjdens krön.
- » 5. Järnbåge som markerar ingång till parken med tillhörande perennplanteringar.

Figur 5. Utblick nr 1. Pergolan, perennplanteringar och bänk vid grusväg. Fotograf: Hanna Menzinsky, Datum 28/8-18

Figur 6. Utblick nr 2. Vy in mot parallellgata och entrén i sydost från höjdens krön. Fotograf: Hanna Menzinsky, Datum 28/8-18

Figur 7. Utblick nr 3. Vy ned mot pergolan och perennplanteringen i nordost från höjdens krön. Fotograf: Hanna Menzinsky, Datum 28/8-18

Figur 8. Utblick nr 4. Grusväg som leder upp på höjdens krön. Fotograf: Hanna Menzinsky, Datum 28/8-18

Figur 9. Utblick nr 5. Järnbåge som markerar ingång till parken med tillhörande perennplantering. Fotograf: Hanna Menzinsky, Datum 28/8-18

Analys med hjälp av WHO:s riktlinjer

Denna analys baseras på bedömningskriterierna från WHO:s riktlinjer (World Health Organization 2007, ss. 17–24) och svenska källor (Bodin et al. 2016, s. 196; BFS 2011:5) som sammanställdes på sida 15. Bedömningskriterierna används som ett komplement till platsanalysen och inventeringen som saknar ett värderande tillgänglighetsperspektiv för äldre.

Visuella barriärer

Den visuella överskådligheten från gångvägarna till andra delar av parken är begränsad, i huvudsak på grund av höjden och växtligheten på den. Detta påverkar orienterbarheten från gångvägarna negativt. Förutom höjden och dess vegetation är själva gångvägarna relativt fria från visuella hinder, det är enbart på en plats där friväxande buskar begränsar sikten då dessa hänger delvis över gångvägen.

Parkens inramning av alléer med glest placerade träd gör så att närliggande områden kan skimras genom dessa från gångvägarna. På så sätt påverkas inte sikten och orienterbarheten inifrån parken ut mot omgivningen nämnvärt, samtidigt som alléerna ger en avskärmande inramning.

Fysiska barriärer

Förutom delar av huvudgångstråken som består av asfalt (se figur 3 & 4) finns det få platser där den äldre kan transportera sig enligt bedömningskriterierna. Höjdens parkrum blir svår att nå dels på grund av att stentrapporna saknar ramper och dels att grusvägen som antas fungera som ”ramp” har för hög lutning utan vilplan. Materialet grus på rampen är dessutom inte tillgängligt enligt bedömningskriterierna (se utblick 4 i figur 8).

Staketets inramning av parken begränsar rörligheten till och från området och skapar ytterligare en fysisk barriär. Även gräset anses vara en fysisk barriär. Sammanfattningsvis finns det därför många fysiska barriärer för den äldre i parken som kan göra det svårt att vistas där.

Gångvägarnas utformning och dess markmaterial

Stora delar av gångvägarnas material är grus, bara delar av huvudstråken består av jämn och slät asfalt som uppfyller bedömningskriterierna. Gångvägarna är dock väl underhållna från skräp och andra former av hinder. Övergångarna mellan grusvägar och asfalt är släta utan kanter med höjdskillnader. Vägar upp på höjden är enligt bedömningskriterierna bristfälliga på grund av materialen. Gräsytor är inte tillgängliga, vilket i sin tur leder till att dessa ytor inte kan nyttjas.

Offentliga sittplatser

Sittplatser är i parken huvudsakligen orienterade till samlingspunkter. Särskilt många är placerade på höjden, vilken enligt bedömningskriterierna för *Fysiska barriärer* och *Gångvägarnas utformning och dess markmaterial* inte kan utnyttjas av äldre. Det finns endast ett fåtal sittplatser placerade längs gångvägarna och dessa är placerade med ojämna mellanrum. Dock så har alla avlånga bänkar i inventeringsplanen (figur 3) både arm- och ryggstöd. Sammanfattningsvis så finns det välutrustade sittplatser i parken, men de flesta är placerade så att de inte är tillgängliga för äldre.

Underhåll och skötsel – Växtlighet

I sin helhet är parken välskött med avseende på ansamling växtmaterial på gångtytor eller vegetation som utgör hinder längs stråk. Det finns dock fruktträd med äpplen uppe på höjden som markeras i inventeringsplanen (figur 3). Dessa avger frukt som hamnar på grusvägarna i parkrummet på höjden och kan potentiellt utgöra hinder för äldre.

Underhåll och skötsel – Offentliga utrymmen och möbler

Det finns ett tiotal sopkorgar i parken och dessa är lokaliserade i relativ närhet till de flesta sittplatserna. Trots detta är vissa bänkar nedskräpade med både tomma cigarettpaket och ölburkar och kan skapa en otrevlig miljö för äldre. Gångvägar och övriga delar av parken är förhållandevis väl underhållna både från skräp och hinder.

Sammanfattning & slutsats

Sammanfattningsvis visar resultaten från analysen med bedömningskriterierna ett exempel på hur fysisk och visuell tillgänglighet utifrån WHO:s riktlinjer för "Age-friendly cities" kan användas för analys av en parkmiljö. De kompletterar också platsbeskrivningen då dessa belyser andra aspekter och tillför en värderande åsikt av parken som inte platsanalysen eller inventeringen gör.

En fördel med bedömningskriterierna är att aspekter som normalt sett inte noteras, synliggörs och visar på problem i parken ur äldres synpunkt som lätt kan förbises. Andra fördelar är att bedömningskriterierna i många fall ger en klar tydlighet i vad som är och inte är tillgängligt för äldre.

En nackdel upplevs dock vara en svårighet i att formulera bedömningskriterierna på ett sätt så att de kan användas för analys av ett parkrum. En annan nackdel är att bedömningskriterierna blir väldigt generaliserande och inte tar hänsyn till variation av tillgänglighetsbehov hos äldre.

Slutsatsen blir att det är möjligt att använda bedömningskriterierna med värderande perspektiv för att få en mer nyanserad bild av ett parkrum. På så sätt kan underlag för en mer inkluderande utformning skapas.

Diskussion

Syftet med kandidatarbetet är att undersöka hur visuell och fysisk tillgänglighet för äldre kan analyseras i en parkmiljö med WHO:s riktlinjer för "Age-friendly cities". I denna uppsats åstadkoms detta genom att sammanställa ett antal bedömningskriterier baserade på WHO:s riktlinjer samt svenska lokala källor och sedan använda dem som komplement till en platsbeskrivning av parken Höganäshöjden i Uppsala. Diskussionskapitlet delas upp med resultat- och metoddiskussion i samma delavsnitt då dessa delar varit tätt sammanlänkade under arbetets gång, varpå avslutande reflektioner kring processen avrundar kapitlet.

Resultat- & Metoddiskussion

I detta avsnitt behandlas uppsatsens resultat och metod i förhållande till teori och syfte med kandidatarbetet.

Litteraturstudie och WHO:s riktlinjer

WHO:s riktlinjer för "Age friendly cities" som baseras på ett omfattande forskningsunderlag har god grund att stå på när man framställer den äldre individens tillgänglighetsbehov på global nivå. Materialet ger ett trovärdigt intryck och bör kunna appliceras på många aspekter inom stadsutveckling. Problem kan dock uppstå när riktlinjerna ska implementeras. Riktlinjerna i guiden som användes för denna uppsats var nämligen vagt formulerade utan tydliga riktvärden att förhålla sig efter.

I *Measuring the age-friendliness of cities*-guiden hänvisar man till att det finns behov av att beakta lokala förutsättningar och riktlinjer för att kunna nyttja WHO:s riktlinjer på ett anpassningsbart sätt. Därför togs riktlinjer från svenska källor om sittplatser och ramper med i bedömningskriterierna för att få relevanta direktiv att göra bedömningen i denna analys. Trots användandet av de svenska källorna uppstod dock svårigheter kring formulering av bedömningskriterierna så de på ett mätbart sätt skulle kunna observeras.

Svenska riktlinjer upplevs ha en annan syn på tillgänglighet i offentliga utrymmen som skiljer sig från sammanställningen i WHO:s rapport. Med fler svenska och lokala källor hade förmodligen bedömningskriterierna blivit tydligare formulerade, men det hade samtidigt ökat risken för att den internationella synen hade underminerats.

Att inkludera fler internationella källor kunde dock ha skapat en mindre ensidig bild av äldres fysiska förutsättningar på global nivå. Det hade även potentiellt kunnat ge mer konkreta direktiv för riktlinjerna utan att skapa en till stor del svenskbaserad sammanställning.

Platsbeskrivning – Platsanalys och inventering

Att göra sig bekant med ett nytt område inför ett projekt genom inventering och platsanalys ute i fält är en välbeprövad metod inom landskapsarkitektur. Dock är alla aspekter av ett parkområde omöjligt att analysera genom enstaka platsbesök. Det är också ohållbart att arbeta med alltför många faktorer när man ska utveckla ett område. Därför behöver man vara selektiv vilka aspekter som är viktiga i sammanhanget och vilka som kan bortses ifrån. I platsbeskrivningen fokuserade

jag på fysiska och visuella aspekter och inte lika mycket på exempelvis sociala. Valet var medvetet för att till viss del kunna återanvända informationsinsamlingen till en analys med bedömningskriterierna, som gav en värderande syn på aspekterna i platsbeskrivningen. Men på grund av selektionen hamnar andra viktiga aspekter, som skulle gett en helt annan bild av parken, i skymundan.

Platsbeskrivningen är alltså objektivt formulerad men sammanställningen av den är ändå subjektiv på grund av urvalet av aspekter. Därför hade arbetet i uppsatsen gynnats av fler observatörer, det vill säga i form av ett grupparbete, för att på så sätt skapa en platsbeskrivning med fler relevanta aspekter.

Lynch fem strukturelement fungerade som inspiration i platsanalysen för att beskriva upplevda element och funktioner i parken. En kompletterande mer översiktlig analys i ett större sammanhang, exempelvis på stadsdelsnivå, med hjälp av strukturelementen hade kunnat visa parkens funktion i förhållande till närliggande områden.

Bedömningskriterier som komplement till platsbeskrivning

Vid användandet av bedömningskriterierna gjordes en värderande bedömning av parken Höganäshöjdens visuella och fysiska tillgänglighet för äldre. Resultatet från analysen med bedömningskriterierna kompletterade därmed platsbeskrivningens objektiva beskrivning. Detta tillförde ett kritiskt perspektiv av parkens kvalitet utifrån äldres förutsättningar.

Ett problem med bedömningskriterierna var att de var väldigt generellt formulerade då de baseras på WHO:s riktlinjer och svenska lagar. Därmed kanske de varken passar för alla äldre eller ens de äldre som faktiskt brukar parken i fråga. Att därför göra lokala enkät- och intervjuundersökningar enligt *Measuring the age-friendliness of cities*-guiden hade potentiellt kunnat ge ett mer relevant underlag för att skapa bedömningskriterier.

En positiv effekt av användandet av bedömningskriterierna var att det gav ett tydligt stöd till bedömning av parken ur ett äldre tillgänglighetsperspektiv. Kriterierna påvisade också delvis den problematik och komplexitet som finns i att utforma offentliga miljöer anpassade för alla.

Avslutande reflektioner

Det är svårt att skapa en stad som passar alla, men i en tid med ökande urbanisering och en alltmer åldrande befolkning är det viktigt att hitta verktyg för att belysa äldres förutsättningar. Det finns absolut potential att använda både internationella och nationella riktlinjer för att skapa bedömningskriterier för att avgöra tillgänglighet för äldre. Det är dock viktigt att inte fokusera för mycket på riktlinjer och glömma bort de lokala förutsättningarna både hos människor och parkmiljöer.

Landskapsarkitekter bör i det bredare sammanhanget överväga fler perspektiv än det egna eller normens och ta hänsyn till andra samhällsgruppers behov, såsom exempelvis barn eller äldre, under både skapande- och byggprocessen. Detta kan göras genom bedömningskriterier, men det är bara ett sätt att ta sig an utmaningen.

Referenslista

- Berglund, U. & Jergeby, U. (1998). *Stadsrum människorum- att planera för livet mellan husen*. Västerås: Bygghörsningsrådet. ISBN 91-540-5812-0.
- Bergman Stamblewski, A. (2008). *Äldres miljöer för fysisk aktivitet: samhällsplanering för ökad fysisk aktivitet och ett hälsosamt åldrande*. Östersund: Statens folkhälsoinstitut. ISBN 978-91-7257-584-4.
- BFS 2011:5. *Plan- och byggförordningen*. Stockholm: Boverket.
- Bodin, A., Hidemark, J., Stintzing, M. & Nyström, S. (2016). *Arkitektens handbok*. 8:2. Lund: Studentlitteratur. ISBN 978-91-44-11253-4.
- Carmona, M., Tiesdell, S., Heath, T. & Oc, T. (2010). *Public Places, Urban Spaces: The Dimensions of Urban Design*. Oxford; New York: Routledge. ISBN 978-1-85617-827-3.
- Fitzgerald, K. G. & Caro, F. G. (2014). An Overview of Age-Friendly Cities and Communities Around the World. *Journal of Aging & Social Policy* 26(1–2), ss. 1–18. <http://bit.ly/an-overview-of-age-friendly-cities> [2018-04-06].
- Förenta Nationerna (2006). *Population Aging 2006*. Department of Economic and Social Affairs. <http://bit.ly/population-aging-pdf> [2009-01-24].
- Förenta Nationerna (2007). *World Economic and Social Survey 2007: development in an ageing world*. New York: Department of Social and Economic Affairs.
- Gehl, J. (2010). *Cities for People*. Island Press. ISBN 978-1-59726-984-1.
- Güler Rosell, S. & Wingård, S. (2017). *Planbeskrivning Detaljplan för Kvarteret Vapenhuset, med flera*. Plan- och byggnadsnämnden. (PBN 2014-001703). <http://bit.ly/kvarteret-vapenhuset-pdf> [2018-04-24].
- Johansson, A.-K., Kollberg, S. & Bergström, K. (2009). *Grönområden för fler: en vägledning för bedömning av närhet och attraktivitet för bättre hälsa.*, Östersund: Statens folkhälsoinstitut. <http://bit.ly/gronomraden-for-fler-pdf> [2018-04-25].
- Lynch, K. (1960). *The Image of the City*. Cambridge, Massachusetts: The Mit Press. ISBN 0-262-62001-4.
- Plouffe, L. & Kalache, A. (2010). Towards Global Age-Friendly Cities: Determining Urban Features that Promote Active Aging. *Journal of Urban Health* 87(5), ss. 733–739. <http://bit.ly/towards-global> [2018-04-03].
- Robinson, N. (2011). *The planting design handbook*. 2. uppl., Surrey: Ashgate.
- Statistiska centralbyrån (2008). *Befolkningsstatistik*.
- Statistiska Centralbyrån. (2015). *Sveriges framtida befolkning 2015–2060*. (Statistiska Centralbyrån). <http://bit.ly/befolkningsstatistik-scb> [2018-04-25].
- Strohmeier, F. (2016). Barriers and their Influence on the Mobility Behavior of Elder Pedestrians in Urban Areas: Challenges and Best Practice for Walkability in the City of Vienna. *Transportation Research Procedia* 14, ss. 1134–1143. <http://bit.ly/barriers-influence> [2018-04-03].
- Ståhl, A., Carlsson, G., Hovbrandt, P. & Iwarsson, S. (2008). “Let’s go for a walk!”: identification and prioritisation of accessibility and safety measures involving elderly people in a residential area. *European Journal of Ageing* 5(3), ss. 265–273. <http://bit.ly/lets-go-for-a-walk> [2018-04-03].
- Uppsala kommun. (u.å). *Guide till 42 parker*. <http://bit.ly/guide-42-parker>.
- Uppsala kommun (2017). *Arkitekturpolicy Uppsala kommun*. Stadsbyggnadsförvaltningen. <http://bit.ly/upsala-arkitektur-policy-pdf> [2018-04-16].
- Wen, C., Albert, C. & Von Haaren, C. (2018). The elderly in green spaces: Exploring requirements and preferences concerning nature-based recreation. *Sustainable Cities and Society* 38, ss. 582–593. <http://bit.ly/elderly-green-spaces> [2018-04-03].
- World Health Organization (2007). *Global age-friendly cities: a guide.*, Geneva: World Health Organization. <http://bit.ly/global-age-friendly-cities-a-guide-pdf> [2018-04-16].

- World Health Organization (2015). *Measuring the age-friendliness of cities: a guide to using core indicators.*, Geneva: World Health Organization. <http://bit.ly/measuring-indicators-pdf> [2018-04-04].
- World Health Organization (2016a). *Global strategy and action plan on ageing and health (2016-2020)*. <http://bit.ly/global-strategy-action> [2018-04-05].
- World Health Organization (2016b). *Multisectoral action for a life course approach to healthy ageing: draft global strategy and plan of action on ageing and health*. (Rapport A69/17). <http://bit.ly/multisectoral-action> [2018-04-05].
- World Health Organization. (2018a). *About the Global Network for Age-friendly Cities and Communities*. (Age-Friendly World). <http://bit.ly/age-friendly-global-network> [2018-04-06].
- World Health Organization. (2018b). *WHO The Global Network for Age-friendly Cities and Communities*. <http://bit.ly/WHO-global-network> [2018-04-04].
- World Health Organization. (2018c). *WHO The Global strategy and action plan on ageing and health*. <http://bit.ly/WHO-global-strategy> [2018-04-05].

Kartreferenser

- Figur 1. Uppsala kommun (2018). *Flygfoto*. Uppsala: Uppsala kommun. <http://bit.ly/uppsala-kommun-oppna-data> [2018-04-23]
- Figur 2. Uppsala kommun (2018). *Flygfoto*. Uppsala: Uppsala kommun. <http://bit.ly/uppsala-kommun-oppna-data> [2018-04-23]
- Figur 3 & 4. Uppsala kommun (2018). *Primärkarta*. Uppsala: Uppsala kommun. <http://bit.ly/uppsala-kommun-oppna-data> [2018-08-28]